

Hollola – Lahti – Nastola yhteinen ympäristöstrategia 2008-
Strategian toteutusmatriisi
Versio II

2.4. ja 26.11.2008 päätetyt päivitykset

Käsittely: LSYL 22.1.2008, tiedoksi
LSYP/Jory 2.4.2008. hyväksytty
LSYP/Jory 26.11.2008, hyväksytty
LSYL 9.12.2008, tiedoksi

Strategiset ja toiminnalliset tavoitteet sekä toimenpiteet (Tp ..)	Vastuutaho/ - henkilö	Yhteistyötaho	Tavoiteaikataulu	Resurssit	Toteutuma
1. Ilmastonmuutoksen hillintää ja siihen varautumista kehitetään					
1.1 Lahden seudun kasvihuonekaasupäästöt v. 2015 samalla tasolla kuin v. 1990.	Kaupungin- ja kunnanhallitukset Lahti Energia Oy		v. 2015		
1.1.1 Laaditaan Ho – La –Na yhteinen ilmasto-ohjelma.	LSYP/ Johanna Saarola	Lahti Energia Oy, PHJ Oy, ao. kuntaorganisaatiot	Ohjelman hyväksyntä keväällä 2009	LSYP budjetti ja työohjelma	Ilmasto-ohjelma hyväksytty La kaupunginhallitus ja Ho –Na kunnanhallituksissa. Valmistelu aloitettu 08/2008
Tp 1 Tehdään kasvihuonekaasupäästöselvitys.	LSYP/ Johanna Saarola		12/2007	LSYP budjetti ja työohjelma	Toteutunut
Tp 2 Järjestetään yrittäjille ja viranomaisille aloitustapaaminen.	LSYP/ Sami Karellahti		3/2008	Vanamo-hankkeen budjetti	Toteutunut
Tp 3 Perustetaan ilmasto-ohjelmaa valmisteleva työryhmä.	LSYP/ Johanna Saarola		06/2008		Toteutunut Työryhmän 1. kokous pidetty 08/2008
Tp 4 Kujalan jätekeskuksen kaasunke-räysjärjestelmää täydennetään.	PHJ	Ao. kuntaorganisaatiot	2008	PHJ:n budjetti	Toteutunut! Järjestelmää täydennetty 9 uudella kaivolla. Kaasun kertymä kasvoi laajennuksella n. 30 %.
Tp 5 Käynnistetään EU –rahoitteinen hanke ilmastonmuutoksen hillintään	TKK:n Lahden yksikkö	LSYP	Päätös hankkeen käynnistymisestä 12/2008		Hakemus jätetty 31.10.2008
1.1.2 Edistetään pohjoismaisten ystävyyskaupunkien yhteistyötä ilmastoasiassa.	LSYP	Västerås, Randers, Akyreyri, Ålesund	Jatkuva		
Tp 1 Järjestetään aiheesta yhteinen seminaari Lahdessa 08/09	LSYP		08/2009, rahoitushakemus jätetään 12/2008	EU -hankerahoitus	
1.1.3 Uusiutuvien energialähteiden käyttöä edistetään kuntien omassa energiantuotannossa	Lahti Energia, ao. kuntaorganisaatiot				
Tp 1 Nastolaan tulossa uusi hakelämpövoimala	Nastolan kunta		Suunnittelu käynnistyy v. 2009		
1.1.4 Ilmastonmuutosasioista tiedotetaan kuntalaisille.			Jatkuva	KELAA – hankkeen budjetti (2010 saakka)	
Tp 1 Lasketaan lahtelaisten ekologinen jalanjälki sekä hiilijalanjälki	LSYP/ Mervi Virtanen		2008/2009	KELAA – hankkeen budjetti	2

<i>Strategiset ja toiminnalliset tavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
2. Pohjavesien suojelua tehostetaan					
2.1 Perustetaan seudullinen pohjavesityöryhmä	LSYP/Eeva-Riitta Haapanen		Ensimmäinen kokous 03/2008 mennessä		Toteutunut Pohjavesityöryhmän 1. kokous pidetty 04/08
2.2 Laaditaan seudullinen (Ho-La-Na) pohjavesien suojelusuunnitelma	Lahti Aqua Oy	LSYP, HAM, muut vesihuoltolaitokset, ao. kuntaorganisaatiot	Suunnitelma valmistuu vuoden 2011 loppuun mennessä.		Suunnitelman valmistumisen seuranta
Tp 1 Seudullisessa pohjavesityöryhmässä päätetään työn käynnistämisestä	LSYP/Eeva-Riitta Haapanen		2008 loppuun mennessä		Toteutunut, kts. edellä
2.3 Pohjavesiriskiä vähennetään erityisesti pohjavesien muodostumisalueilla pienentämällä toiminnoista aiheutuvaa riskiä sekä riskikohteita poistamalla .	ao. kuntaorganisaatiot, LSYP	Tiehallinto, ratahallinto	Jatkuva	Ympäristöluvut ja valvonta	
Tp 1 Kartoitetaan muodostumisalueilla sijaitsevien teollisuusalueiden riskikohteita.	LSYP/Tarja Laitinen		Käynnistyy keväällä 2008	LSYP:n budjetti	Selvitysraportin valmistuminen. Toteutunut osalla ao. alueita (insinööriyö)
2.3.1 Pohjavesiriskiä vähennetään antamalla tiukkoja suojausmääräyksiä ja tarkkailuvelvoitteita eikä merkittävää riskiä aiheuttaville toiminnoille myönnetä ympäristölupia.	LSYP, HAM		Jatkuva	Ympäristöluvut ja valvonta	v. 2008 lopetettu kolme jakeluasemaa ja LSYL tehnyt kaksi kielteistä ympäristölupapäätöstä
Tp 1 Selvitetään vanhat maa-ainesten ottoalueet sekä niiden ennallistamismahdollisuudet	LSYPIikka Forss, ao. kuntaorganisaatiot	Alueiden haltijat, HAM			
2.3.2 Pohjavesien pilaantumiskasvien vähentäviä rikkakasvien ja liukkaudentorjuntamenetelmiä kehitetään ja toteutetaan tienvarsien pohjavesisuojauksia.	ao. kuntaorganisaatiot, Kuntateknikan LL, Tiehallinto	Ratahallinto	Jatkuva		Nastolan TELA antanut 10/08 uudet kadunpidon ohjeet, joissa pohjavesien suojele huomioidaan

2.3.3 Maa-ainesten ja lumen vastaanottoalueet järjestetään siten, että pohjavesien pilaantumisriski vähenee	ao. kuntaorganisaatiot	Kuntatekniikan LL			Lahdessa osalla ao. alueita valmiita suunnitelmia.
<i>Strategiset ja toiminnalliset tavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
Tp 1 Selvitetään koko toiminta-alueen vastaanottoaikat ja arvioidaan niiden aiheuttama pilaantumisriski.	LSYP/ Ilkka Forss		2009 aikana		
2.3.4 Pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamista edistetään ensisijaisesti pohjavesien muodostumisalueilla.	HAM, LSYP		Jatkuva		Kunnostustoimenpiteiden seuranta
2.4 Kehitetään pohjaveden laadun seuranta yhtenäiseksi koko alueella: riittävän laaja ja tiheä verkosto kaikilla pohjavesialueilla.	Vesihuoltolaitokset, LSYP	HAM, Tiehallinto, Ratahallinto, luvitetut yritykset		Ympäristöluvat ja valvonta	Pohjavesityöryhmä on perustanut pohjaveden laatutyöryhmän
2.5 Kehitetään yhtenäinen lupa- ja valvontakäytäntö pohjavesialueiden toiminnoille.	LSYP, HAM	Ao. kuntaorganisaatiot	Jatkuva	Ympäristöluvat ja valvonta	
Tp 1 Aiheesta järjestetään seminaari.	LSYP/ Eeva-Riitta Haapanen		Keväällä 2009		Seminaarin raportti
2.6 Tietoisuutta pohjavesiasioista laajennetaan ja syvennetään sitoutumista pohjavesien suojeluun.	LSYP			Ympäristöluvat ja valvonta	
2.6.1 Käynnistetään tiedottaminen ja keskustelut kaupunkiseudun kuntaorganisaatioissa.	LSYP	Vesihuoltolaitokset, maankäyttö ja muut ao. kuntaorganisaatiot	Jatkuva		Toteutunut Pohjavesityöryhmän työskentely, ympäristönsuojelumääräysten jalkauttaminen
2.6.2 Tiedottamista ja yhteyksiä pohjavesialueiden muihin toimijoihin parannetaan.	LSYP, Pohjavesityöryhmä	Ao. kuntaorganisaatiot, pohjavesialueilla toimivat yritykset, maa-ainesten ottajat		Ympäristöluvat ja valvonta	

Tp 1 Työn suunnittelu käynnistyy v:n 2008 aikana.	LSYP/ Eeva-Riitta Haapanen		Informointi- ja yhteydenpito-suunnitelma on valmis 05/2009.		Raportin painatus
3 Vesistöjen suojelua ja hoitoa tehostetaan					
3.1 Turvataan alueen vesistöjen hoitoresurssit vuoteen 2015.	LSYP, Vesijärvisäätiö	Kalatalouskeskus, Vesijärven ja Nastolan kalastusalueet	2015 (2027)		Vesistöt ovat väh. hyvässä ekologisessa tilassa ja soveltuvat vaativaan virkistyskäyttöön
<i>Strategiset ja toiminnalliset tavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
3.1.1 Kaupunkikonserni turvaa yhdessä elinkeinoelämän kanssa Lahden talousalueen vesistöjen hoidon kehittämisen hankerahoituksesta riippumatta.	LSYP, Vesijärvisäätiö		2008 alussa		Toteutunut Säätiö on perustettu ja toiminta käynnistynyt
3.1.2 Vesistöjen laadun seuranta- ja informaatiojärjestelmää sekä tutkimusta kehitetään..	LSYP, Vesijärvisäätiö	HAM	Jatkuva		
3.1.3 Laaditaan vuosittain päivitettävä tarkkailusuunnitelma pienjärvien veden laadun seurantaan.	LSYP				Toteutunut Säätiön Vesijärviohjelma ja LSYP:n tarkkailuohjelma valmistuneet
3.1.4 Arvioidaan pohjavesien vaikutukset pintavesiin ja luonnon moninaisuudelle: vesitasekartoitus, lähdekartoitus.	LSYP, Vesijärvisäätiö	HAM	(Haetaan EU-hankerahaa tavoitteen toteuttamiseksi viimeistään vuoden 2008 aikana. poistetaan)	(EU –hanke, poistetaan) Rahoitus osittain LSYP:n budjetti ja Vesijärvisäätiö	Osittain toteutunut: Lähdekartoitus käynnistynyt ja vesitasekartoitus sis. Vesijärviohjelmaan
(Tp 1 Selvitetään mahdollisuudet EU - rahoituksen saamiseksi hankkeelle. poistetaan)	(LSYP/Ismo Malin)	(Kalatalouskeskus)	(30.9.2008 mennessä)	(LSYP:n budjetti ja työohjelma)	EU – hankerahoitusta ei haeta 3.1.4 – ta-voitteen toteuttamiseen
3.2 Vesistökuormituksen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi kehitetään uusia välineitä ja toimenpiteitä sekä tehostetaan olemassa olevien menetelmien käyttöä.	LSYP	ao. asiantuntija- ja tutkimusorganisaatiot	Jatkuva	Ympäristöluvut ja valvonta	
3.2.1 Valuma-alueilla tehtäviä vesiensuojelu-	LSYP, Vesijärvisäätiö	Kuntien tekniset toimet	2009 loppuun mennessä		Vesijärviohjelma on jo käytössä

toimenpiteitä varten laaditaan koko kaupunkiseutua koskeva suunnitelma.					Ohjelma sisältää koko LSYP:n toimialueen
3.2.2 Haja-asutusalueiden jätevesi- ja maatalouden kuormitusvalvontaa varten laaditaan vesistöjen seurantatietojen perusteella suunnitelma, jota päivitetään vuosittain.	LSYP	TE -keskus	2010 loppuun mennessä		Suunnitelman hyväksyminen Valvontatyökalu valmistuu Vesi-Häme hankkeen lopputuotteena v. 2008 aikana
<i>Strategiset ja toiminnalliset tavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
Tp 1 Haja-asutusalueen kuntien omistamien kiinteistöjen järjestelmät käydään läpi.	LSYP/ Ismo Malin	Ao. kuntaorganisaatiot	2009 aikana		
3.2.3 Päijät-Hämeen jätehuolto Oy:n toiminoista maastoon pääsevä typpikuorma on korkeintaan 2 t/v.	PHJ		2010 loppuun mennessä (v:n 2006 3,5 tonnista)	PHJ talousarvio ja työohjelma	
Tp 1 Kujalan vanhalle kaatopaikka-alueelle rakennetaan tiivis pintakerros	PHJ		2016	PHJ:n budjetti	
Tp 2 Kujalan jätekeskuksen vanhan penkan esipeittokerros valmistuu..	PHJ		2009 loppuun mennessä	PHJ:n budjetti	
3.2.4 Toteutetaan hulevesien käsittelyjärjestelmiä taajama- ja tiealueilta tulevien sadevesien vesistökuormituksen ja pohjavesiriskin vähentämiseksi.	Kunnallistekniset yksiköt, Lahti Aqua Oy	LSYP, Kuntatekniikan LL, Tiepiiri	Jatkuva		Kariston ja Viuhhan asemakaavat sisältävät varaukset. Järjestelmiä toteutettu Karistossa ja Nastolassa Iso-Kukkasella ja Yrityspuiston alueella
3.2.5 Laaditaan suunnitelma Porvoonjoen virkistysarvon parantamiseksi tavoitteena edelleen vähentää puhdistamoilta ja valuma-alueelta tulevaa bakteriologista ja ravinnekuormitusta.	LSYP, Vesihuoltolaitokset	TE -keskus	Yhteinen suunnitelma valmis 06/2009		Suunnitelman hyväksyminen
Tp 1 Typenpoistojärjestelmä rakennetaan	Nastolan kunta		Suunnitelmat valmistumassa 2008		

Nastolan puhdistamolle			ja järjestelmä valmistuu 2010		
3.2.6 Selvitetään mahdollisuudet pienentää Vesijärven kesäaikaista lämpökuormaa järven happitilanteen parantamiseksi.	Lahti Energia Oy	Itä-Suomen ympäristölupavirasto, LSYP		Ympäristöluvut ja valvonta	
3.2.7 Maa-ainesten ja lumen vastaanottoalueet järjestetään siten, että ne eivät kuormita vesistöjä merkittävästi.	Kunnallistekniset yksiköt, Kuntateknikan LL	LSYP		Ympäristöluvut ja valvonta	Vanhantien lumenkaatopaikalle valmistunut allas, Rälssinkallion laajennusalueelle valmist. suunnitelma

<i>Strategiset ja toiminnalliset tavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
4 Terveellisyyttä ja viihtyisyyttä lisätään vähentämällä meluhaittoja ja parantamalla ilman laatua					
4.1 Seudun ilman laatua parannetaan, meluhaittoja vähennetään ja hiljaisia alueita suojellaan.	LSYP, Maankäytöstä ja kunnallistekniikasta vastaavat kuntaorganisaatiot	Tiehallinto, Ratahallintokeskus	Jatkuva	Ympäristöluvut ja valvonta sekä seuranta, maankäytön suunnittelu	
Tp 1 Ilman laadun yhteistarkkailu laajennetaan Hollolaan ja Nastolaan	LSYP/ Kaarina Kaasalainen		Sopimusneuvottelut käynnistyvät 2010		Suunnittelu on käynnistynyt
Tp 2 Kokonaislaskeumaseuranta (N ja P) käynnistetään Vesijärven ympärillä	LSYP/Ismo Malin	Vesijärvisäätiö	Jatkuva	LSYP:n budjetti	
4.1.1 Tietoisuutta ilman laadusta lisätään järjestämällä reaaliaikainen tieto Lahden ilman laadusta internetiin.	LSYP/ Kaarina Kaasalainen, Kunnallistekniikka,		09/2007 mennessä		Toteutunut 05/2007; laajennut sähköisiin näyttötauluihin 6lla la- pysäkillä
4.1.2 Lahdessa toteutetaan kävelypainotteinen keskusta-alue.	Maankäyttö	Kunnallistekniikka, LSYP			
4.2 Melualueilla asuvien asukkaiden määrä vähenee. Lahdessa määrä on v. 2015 vähintään 5 % pienempi kuin nykyisin (v. 2008).	Maankäyttö, Kunnallistekniikka, Tiehallinto	LSYP	2015	Yleiskaavatyö	
Tp 1 Päivitetään Lahdessa melualueella asuvien asukkaiden määrää.	Meluntorjuntaryhmä/ Tarja Laitinen	LSYP, kunnallistekniikka, maankäyttö	12/2009 käynnistyy 12/2008		
Tp 2 Laaditaan EU-direktiivin mukainen meluselvitys (Lahdessa) ja toimintasuunnitelma. Siihen liittyvä maastotietojen päivitys	Meluntorjuntaryhmä Kuntien maankäyttö	LSYP, kunnallistekniikka, maankäyttö LSYP	2012/2013 Käynnistyy 2009		
4.2.1 Uusia asuinalueita ei suunnitella keskustojen ulkopuolisille melualueille ilman riittävää meluntorjuntaa.	Kaavoituksesta ja kunnallistekniikasta vastaavat kuntaorganisaatiot	LSYP, Tiepiiri			
4.2.2 Meluntorjuntatoimenpiteiden määrärahoja varataan kaupungin budjettiin vuosittain.	TEKY:n kunnallistekniikka				2008 käytetty 239 700 euroa

<i>Strategiset ja toiminnalliset tavoitteet sekä toimenpiteet</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
4.3 Hiljaisimmat alueet kartoitetaan ja laaditaan suunnitelma niiden säilyttämissiksi.	Maankäytöstä vastaavat kuntaorganisaatiot		2009 loppuun mennessä		Suunnitelman hyväksyminen
4.3.1 Suunnittelussa otetaan keskeiseksi tavoitteeksi hiljaisten alueiden suojeleminen.	Maankäytöstä vastaavat kuntaorganisaatiot				
4.3.2 Laaditaan suunnitelma meluvaikutusten rajoittamiseksi vielä hiljaisilla vesialueilla.	LSYP		2009 aikana		Suunnitelman hyväksyminen
5 Energia- ja materiaalitehokkuutta parannetaan					
5.1 Yhdyskuntajätteen hyödyntämisaste seudulla nostetaan 75 %:iin.	PHJ (rajaus: PHJ:n kautta osakaskunnissa syntyvä yhdyskuntajätteen)	Ao. kuntaorganisaatiot, ympäristöneuvonta	2010 loppuun mennessä	Yhdyskuntajätteen hyödyntämisen seurannan kehittäminen	
Tp 1 Kaatopaikkejätteen energiahyödyntäminen Kotkassa aloitetaan.	PHJ		2008	PHJ:n budjetti	Käynnistynyt marraskuussa 2008
Tp 2 Kujalan jätekeskuksen lajitteluterminaalien kautta kulkevasta jätteestä enintään 15 % menee kaatopaikalle.	PHJ	LSYP/Ympäristöneuvonta	2010 loppuun mennessä	PHJ:n budjetti	
5.1.1 Päijät-Hämeen jätehuollon osakaskunnissa yhdyskunta - jätemäärä on enintään 385 kg/asukas.	PHJ (tavoite koskee PHJ:n kautta kulkevia yhdyskuntajätteitä)	LSYP, ympäristöneuvonta	2010		
5.2 Hankintojen ympäristönäkökohdat huomioidaan 25 %:ssa hankintaosaston kilpailutuksista.	Hankintaosasto	LSYP	2010	Osittain KELAA – hankkeen budjetti	Hankintojen elinkaariarviointitutkimus käynnistetty 01/2009
5.3 Paperin kulutus vähenee Lahden kaupunkiorganisaatiossa 50 % sähköisen arkistoinnin ja sähköisen asiointin johdosta.	Kaupunginkanslia/ kaupunginaktuaari, kaupunginsihteeri	Lahden tietotekniikka, rahatoimisto, kaikki toimialat	2015	Yksiköiden budjetit, koulutus henkilöstölle ja luottamushenkilöille	10

<i>Strategiset ja toiminnalliset tavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
5.4 Sähkön ja lämmön ominaiskulutusta (kWh/r-m ³) Hollolan, Lahden ja Nastolan omistamissa kiinteistöissä pienennetään.	Ao. kuntaorganisaatiot, Ympäristöneuvonta			Lahti seuraa säännöllisesti apuna e3-portaali, Lahden energiategohokkuussopimus	Nastolassa kartoitettu kunnan kiinteistöjen lämmönkulutus. Hollolassa tehty-energiategohokkuusinvestointeja ESCO –hankkeen yhteydessä
5.4.1 Sähkön ominaiskulutus on seudun kuntien omistamissa kiinteistöissä 10 % pienempi kuin nykyisin.	ao. kuntaorganisaatiot, Ympäristöneuvonta		2015	Lahden energiategohokkuussopimus	
Tp 1 Järjestetään sähkönsäästötietoiskuja kaupunkiseudun eri organisaatioille.	LSYP /Mervi Virtanen		vuosien 2008 ja 2009 aikana	LSYP:n budjetti	Tietoiskuja on toteutettu Lahdessa kolme.
Tp 2 Järjestetään ATK-tukihenkilöille koulutus atk- työasemien ja oheislaitteiden sähkönsäästöstä.	LSYP/Mervi Virtanen	MOTIVA	2008 aikana	LSYP:n budjetti	Lahdessa ja Nastolassa toteutunut.
Tp 3 Seudun kunnat sitoutuvat valtakunnalliseen energiategohokkuussopimukseen.	Ao. kuntaorganisaatiot	Työvoima- ja elinkeinoministeriö, MOTIVA	06/2009 mennessä	TEKY/ Tilakeskuksen budjetti	Lahti on sitoutunut
5.4.2 Korjausrakentamisessa otetaan keskeiseksi tavoitteeksi energian säästö huomioiden kuitenkin kulttuurihistoriallisten kohteiden rakennustaiteelliset arvot ja alkupe- räisyyden vaatimukset.	Ao. kuntaorganisaatiot	LSYP			
5.5 Energiavaihtoehtoja tuodaan esille kuntien eri yksiköiden tekemässä rakentamisen ohjaus- ja neuvontatyössä ja kuntien omassa rakentamisessa ja rakennuttamisessa nostetaan energiategohokkuus keskeiseksi tavoitteeksi.	Rakennusvalvonta		Jatkuva		

6. Luonnon monimuotoisuutta varjellaan ja lisätään ja ulkoilun ja matkailun kannalta tärkeät viheralueet sekä arvokkaat kulttuuriympäristöt ja rakennukset säilytetään

6.1 Kaupunkiseudun kaavoitusyhteistyötä parannetaan arvokkaiden luontoalueiden ja viheryhteyksien turvaamiseksi sekä arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja rakennusten suojelemiseksi.	Lahden kaupunkiseudun yhdyskuntasuunnittelun työryhmä	LSYP, ao. kuntaorganisaatiot	neuvottelut käynnistyvät 2009 aikana		
6.1.1 Olemassa olevat ekologiset yhteydet säilytetään ja yhdyskuntasuunnittelussa turvataan eliöiden liikkumismahdollisuudet	Kuntien kaavoittajat	LSYP, HAM		Yleiskaavoitus	
6.2 Kuntien omistamien, virkistyskäyttöön ja suojeluun varattujen metsien hoidossa tavoitteena ovat ulkoiluympäristön laadun turvaaminen ja luonnon monimuotoisuuden varjelu ja lisääminen.	Kunnallistekniset yksiköt	LSYP	Tavoite vietään kuntien metsäsuunnitelmiin 2010 loppuun mennessä.		
Tp 1 Kuntien metsäsuunnitelmat arvioidaan em. näkökulmista	LSYP	Kunnallistekniset yksiköt	Neuvottelut käynnistyvät 02/2009		
6.2.1 Kuntien metsissä edistetään vanhojen metsien muodostumista erityisesti Salpausselällä ja harjualueilla.	Kunnallistekniset yksiköt	LSYP			Lahdessa LUMO kohteet, kartoitus käynnistynyt myös Hollolassa ja Nastolassa
6.2.2 Päivitetään Lahden ja Hollolan yhteinen Salpausselän hoito- ja kehittämissuunnitelma (v:lta 1996) ja laajennetaan se koskemaan koko LSYP:n toimintaa.	Maankäyttö	LSYP Kuntien kaavoittajat, kunnallistekniset yksiköt, liikuntatoimet	Työ käynnistyy 2007 lopulla.		
6.2.3 Priorisoidaan uusien rauhoituskohteiden työjärjestys	LSYP/ Asko Riihelä	Kuntien kaavoittajat	Jatkuva		Työ on käynnissä Enonsaaren rauhoitusprosessi valmis
6.3 Ohjelmoidaan luon-	LSYP/ Asko Riihelä		Jatkuva Suunnitelma	LSYPn budjetti	Kangasvuokko-seuranta ja lähde-

totyyppien ja eliölajien pidemmän aikavälin tutkimus ja seurantatyö.			valmis 2008 loppuun mennessä		seuranta ovat käynnissä
Tp 1 Lahden lintuatlaksen 10 – vuotispäivitys	LSYP/ Asko Riihelä		Käynnistyy vuoden 2009 aikana	LSYP:n budjetti	
<i>Strategiset ja toiminnalliset tavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
Tp 2 Lahden kasviatlaksen tekeminen	LSYP/ Asko Riihelä	HAM, Yliopisto	2008 loppuun mennessä	LUMOS – hanke+ LSYP:n budjetti	Raportin valmistuminen Maastotyöt tehty 2008 aikana
7. Aukkaiden ja yritysten ympäristötietoisuutta parannetaan					
7.1 Lasten ja nuorten ympäristökasvatuksen taso säilytetään	LSYP, ao. kuntaorganisaatiot				Ei ole onnistunut 2008 aikana
Tp 1 Toimintoja hankkeistamalla pyritään saamaan ulkopuolista rahoitusta ympäristökasvatustyölle	LSYP/Irma Tolonen		2008 aikana		Uusia hankkeita on valmisteltu, päätöksiä ei vielä saatu
7.1.1 Ympäristökoulun kävijämäärä pysyy vähintään nykyisen (v. 2006) suuruisena.	LSYP				
7.1.2 Ympäristömerkinnän (Vihreä Lippu, Ympäristösertifikaatti) saaneita oppilaitoksia ja päiväkoiteja on vähintään viisi.	LSYP, ao. kuntaorganisaatiot		2010		
7.1.3 Lahden kulttuuripolku, taide- ja kulttuurikohdereitti kouluille valmistellaan vuoden 2007 aikana.	Kaupunginmuuseo		2007		Toteutunut
7.1.4 Lapsille ja nuorille suunnattua luontovalistusta kehitetään osana ympäristökoulutoimintaa.	LSYP		Suunnitelma valmis 06/2008		
7.2 Ympäristöneuvontatyö vakiinnutetaan.			2008 aikana	LSYP:n budjetti	Toiminta jatkuu nykyisellään 2009 ajan

7.2.1 Lahdessa on kiinteät koko kaupunkiseutua palvelevat ympäristö- ja jäteneuvontatilat ja asukkaille suunnattujen ympäristöneuvontatilaisuuksien määrä pysyy vähintään nykytasolla (v. 2006).	LSYP	PHJ			
Tp 1 Vuosittain järjestetään ympäristöviikko syyskuun lopulla	LSYP/ Ulla Kananen	Lukuisia yhteistyötahoja	Viikon valmistelut alkavat vuosittain helmikuussa	LSYP:n budjetti	TEKY:n toiminnanohjausjärjestelmän seuranta. Toteutunut 2008
<i>Strategiset ja toiminnalliset tavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
Tp 2 Vuosittain järjestetään energiansäästöviikko lokaan alussa.	LSYP/ Mervi Virtanen	Lahti Energia Oy, Koulujen 2 -luokat			
7.2.2 Asukastoimintaa kehitetään alue- ja virkamieskummi-mallin pohjalta tavoitteena lisätä asukkaiden ja järjestöjen aktiivisuutta ja vastuullisuutta ympäristöön liittyvissä asioissa.	LSYP/ Ulla Kananen		Jatkuva		On kehitelty uusia toimintamuotoja, käynnistyvät v. 2009 alussa

8. Hallintoa ja yhteistä osaamisperustaa kehitetään					
8.1 Valmistellaan yhteiset ympäristönsuojelumääräykset koko toimialueelle 2007 aikana	LSYP/Anneli Kari		Valtuustopäätökset 2008 Nastolassa 2009 aikana		Lahden ja Hollolan valtuustot hyväksyneet 2008
8.2 Ho –La –Na –alueen ympäristötietopohja kootaan yhtenäiseksi ja samantasoiseksi paikkatietokannaksi.	LSYP	Ao. kuntaorganisaatiot	Suunnitelma työlle valmis 2009	LSYP:n budjetti, TILDA	Työ käynnistynyt
8.2.1 Ympäristön tilan seuranta kehitetään yhtenäiseksi koko toimialueella	LSYP		Jatkuva		
Tp 1 Ympäristötilinpäätösraportti toteutetaan yhdessä kuntien kanssa	LSYP/ Timo Permanto				

8.3 Edistetään biosfäärialueen muodostamista Vesijärvi – Salpausselkä alueelle	LSYP/ Sanna Vääriskoski-Kaukanen	Yhteistyössä Päijänteen biosfäärialueen suunnittelukanssa			Sisältyy Eco – Region – hankkeeseen, joka käynnistyy 01/2009
8.4 Kuntaorganisaatioiden ympäristöasioiden hallintaa kehitetään osana seudun yhteistä ympäristönsuojelua.	LSYP/Timo Permanto, kuntaorganisaatiot, kuntien omistamat yhtiöt				Yhteinen ympäristöstrategia hyväksytty Lahden, Hollolan ja Nastolan valtuustoissa
Tp 1 Kunnat sisällyttävät ympäristöstrategian päätavoitteet osaksi kuntastrategioita					
8.4.1 Yhteinen ympäristöpolitiikka hyväksytään alueen valtuustoissa			2008 loppuun mennessä		Toteutunut Kaikki valtuustot ovat hyväksyneet 2007 ja 2008
<i>Strategiset ja toiminnalliset tavoitteet sekä toimenpiteet (Tp..)</i>	<i>Vastuutaho/ - henkilö</i>	<i>Yhteistyötaho</i>	<i>Tavoiteaikataulu</i>	<i>Resurssit</i>	<i>Toteutuma</i>
Tp 1 Ympäristöpolitiikan päivitys uudelle valtuustokaudelle käynnistetään	LSYP/Timo Permanto,	Lahden seudun ympäristöjohtoryhmä	03/2009	LSYPn budjetti	Seudun valtuustot hyväksyvät uuden ympäristöpolitiikan kesällä 2009
8.4.2 Lahden kaupunginkanslian integroidun toimintajärjestelmän käyttöönotto	Kansliapäällikkö ja kaupunginaktuaari	LSYP	Kevät 2008		Suunnitelma valmistunut maaliskuussa 2008, Henkilöstön koulutukset käynnissä
8.5 Edistetään päätöksenteossa ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta					
8.5.1 Alueella tehtyjä luontoselvityksiä hyödynnetään kaikessa kuntien suunnittelussa ja päätöksenteossa	Ao. kuntaorganisaatiot	LSYP	Jatkuva		